

EMLÉKEZZÜNK

Ciszterci emlékűnnepség Kunszentmártonban*

A katolikus egyház megfélemlítésére szolgáló intézkedések keretében a pártállam – az ÁVO segédletével – 1950 nyarán Bajáról, Pécsről és Szentgotthárdról 37 ciszterci szerzetes-paptanárt hurcoltatott a kunszentmártoni kármelita rendházba. A háziőrizet több mint három hónapig tartott. A deportált szerzetesek között volt az ígéretes költőként ismert *Ágoston Julián*, aki a lassan múltó nyári hónapok feszültségeinek és szorongásainak, a lélek belső gyötrelmének versekben adott hangot. A lírai alkotások köteté kerekedtek, s a raboskodó szerzetesek helyzetére nagyon odaillő „Kerítések közül” címet kapták. Dr. Barna Gábor néprajzkutató javaslatára ötvenkét év múltán a kármelita rendház falán emléktáblát helyeztek el, ugyanakkor elindult egy nagyszerű kezdeményezés, mely szerint a város és a környező Tiszazug általános és középiskolák tanulói számára minden év júniusában – felekezeti különbség nélkül – megrendezik Kunszentmártonban Ágoston Julián emlékére a magyar líra Istenével és a hittel kapcsolatos alkotásainak szavaloversenyét. A márványtábla szövege:

„Halál az élet: mégis folytatás,
nagybőjt után húsvét, örök titok,
minden halál után föltámadás!”

(Ágoston Julián)

A KÁRMELITA RENDHÁZBA
1950-BEN INTERNÁLT SZERZETESEK,
KÖZTÜK ÁGOSTON JULIÁN (1909–1969)
CISZTERCI KÖLTŐ
ÉS AZ ŐKET TÁMOGATÓ
KUNSZENTMÁRTONIAK EMLÉKÉRE.

Az emléktáblát 2002. május 11-én ünnepélyes koncelebrációs szentmise keretében Dr. Kerekes Károly nyugalmazott zirci apát szentelte fel, az avató beszédet Józsa László tanár, helytörténész mondta:

„A fél évszázad előtti múlt szomorú mozzanatának felidézése céljából jöttünk össze, hogy emlékezzünk történelmünknek egy olyan félelmetes szakaszára, amelyet a fiatalabb nemzedék ma már el sem tud képzelni. De mégsem ez a mai emlékezésünk lényege, hanem az, hogy az utókor számára megőrökítsük azoknak a kiváló ciszterci atyáknak a nevét és tevékenységét, akik az 1950. év folyamán nem saját elhatározásukból és nem szabad akaratukból töltötték itt egy hosszú, forró nyár heteit, hónapjait. Hitet és embert próbáló, rettenetes idők voltak azok. Jó lenne, ha nem engednénk a feledés homályában elveszni, elkallódnai az 1950. év sorsdöntő eseményeinek emlékét.

Mi is történt a jelzett vészterhes esztendő júniusában itt a kármelita rendház falai között és szerte az országban?

A Rákosi-korszak egyházüldöző politikájának kegyetlen intézkedései nyomán Mindszenty József bíboros hercegprímás életfogytiglani fegyházra ítélve már két éve raboskodott ismeretlen börtönökben, hozzá hasonlóan papok százai is. A Magyar Püspöki Kar mégsem volt hajlandó tárgyalászatlanhoz ülni, hogy aláírja az állam és az egyház közötti megállapodás

* Részletek az avatóbeszédből (Szerk.)

szövegét, melynek pontjait Rákosi és környezete diktálta volna. Elkezdődött hát az iskoláiktól még 1948-ban megfosztott szerzetesrendek elhurcolása az ország egyik részéből a másikba, hogy a Püspöki Kart térdre kényszerítsék, s egyúttal a legitimitás látszatát keltve, elkobozzák, állami tulajdonba vegyék a férfikolostorokat és a női zárdákat. A kommunista párt központi vezetősége június 1-jei ülésének kiemelt pontja »a klerikális reakció elleni harc« volt. Előadója, Révai József referátumában »a klerikális reakció tömegagitációja legfontosabb szervezeteiként« a férfi és női szerzetesrendeket tekintette. »Az új társadalmi rendben létalapjukat elvesztették, fennmaradásuk felesleges, sőt veszedelmes«, mert »a szerzetesek százai, sőt ezrei járnak az országot, és mint az imperialisták agitátorai, mint reakciós hírverők lépnek fel.« A párt egyik fő feladata, hogy megfelelő »önvédelmi rendszabályt« foganatosítsanak a klerikális reakció ellen – hangoztatta. Révai beszédének a Szabad Nép június 6-i számában való közvételét után már világos volt, hogy a szerzetesek sorsa megpecsételődött. Három napra rá, június 9-ről 10-re virradó éjszaka megindult az első deportációs hullám: a Jugoszláviával határos sávból elhurcolták az összes férfi és női szerzeteseket.

Sulyok Ignác ciszterci tanár, aki jelenleg 91 évesen még a zirci apátsági monostor aktív tagja, tíz évvel ezelőtt írta le és adta közre egy irodalmi folyóirat hasábjain¹ visszaemlékező tanulmányát, melyből megtudjuk, miként tűntek el Bajáról egy csendes nyári éjszakán a fehér-fekete ruhás ciszterci atyák, akik 1878 óta a nevelés, oktatás szorgos munkásai voltak, és sajátos színterületei a Duna-parti város szellemi életének. Ebből idézek:

»Az Úr 1950. esztendejében június 9-ének szelíd nyáreleji estéjén minden a megszokott napirend szerint zajlik a ciszterciek bajai rendházában. A tágas ebédlőben kilencen ülnek körül a vacsoraasztal: a városszerzte népszerű, kistermetű dr. László Vince, a gimnázium egykori nagytekintélyű igazgatója, aki azonban most, az iskolák 1948 nyarán bekövetkezett államosítása óta egyszerű káplán a belvárosi plébánián; a nyugdíjas korú Pataki Kálmán; Csehy Alfons hitoktató; Falubíró Győző józsefvárosi káplán; Simonyi Marián, akinek 1945 februárjában egy Bajára hulló német bomba elvitte mindkét lábát; Sulyok Ignác, korábban iskolaigazgató, ekkor a Rókus utcai Szeretetház lelkésze; Bognár Benedek baja-szentjánosi lelkész; dr. Jáki Adorján, a kiscsávolyi tanyavilág papja és a vendégként köztük levő előszállási káplán, Szeker András, gimnáziumunk egykori diákja.

A társalgóban eltöltött együttlétet követően a kápolnába vonulnak az atyák, hogy a nap záráskoradjaként közösen imádkozzák az egyház esti imáját, a Completoriumot. Az egymásnak felelgető zsoltárversekből Istenbe vetett bizalom és békét adó remény permetez a zsolozsmázók szívére:

*De hogyha az Úr lesz menedéked,
a Magasságos támasztó pilléred,
téged nem érhet semmi baj...
Mert angyalaid küldi melléd,
vigyázzák minden utadat.*

(90. zsoltár)

A Rend égi patrónájától a Salve Regina gregorián dallamával köszönnek el, majd ki-ki szobájába tér, és csend borul a házra.

Éjfélhez közeledik az óra mutatója, amikor szobám ajtaján vad dörömbölés riaszt fel legmélyebb álmomból. Felugrok, ajtót nyitok. Hús-huszonkét év körüli, nyers modorú, polgári ruhás fiatalember hatol be a szobámba, valami belügyminisztériumi írást tol az orrom elé, s bántó, gúnyoros hangon tudomásomra hozza, hogy a rendház többi lakójával együtt kényszertartózkodási helyre szállítanak. A legrövidebb időn belül készüljek fel. Csak a legszükségesebb holmit vihetem magammal. Arra nézve, hova szándékoznak bennünket szállítani, nem nyilatkozott.

Bódultan, mintha csak rossz álom lenne az egész, gépiesen kapkodom össze, s rakom kis útitáskámba a mindennapi élethez szükséges dolgaimat, breviáriumomat, s felöltöm rendi ruhám. Ezt követően lekísért a földszintre, ahol a kapualjban már ott állt egy leponyvázott hatalmas teherautó. A benne elhelyezett lócákon kellett helyet foglalniuk az ott várakozó rend-

¹ Sulyok Ignác: Ciszterciek Kunszentmártonban. In: ÁRTÉR – Bajai Kulturális Szemle – 1992. 1. 57–69. old.

társaknak és a háztartásunkat vezető öt kalocsai iskolánővernek. Szívfacsaró volt nézni, mikor hordszéken hozták ki szobájából a mindkét lábát vesztett Simonyi Mariánt, és rakták föl az autóra.

A kapu előtt egy kis ideig – nem tudni miért – még várakozott a gondosan leponyvázott autó. Ekkor egyik rendtársunk, Csehy Alfonz kezdeményezésére elkezdtek énekelni a Himnuszot, majd a Boldogasszony Anyánk kezdetű egyházi éneket. Kísérőink azonban idegesen tiltakoztak, és elhallgattattak bennünket. Semmiképpen sem akartak feltűnést kelteni, amikor szégyenszemre kilopták a városból a cisztercieket, akik sok évtizedes nevelő munkájukkal, kulturális tevékenységükkel, fehér-fekete öltözékükkel a táj életének egy darabja lettek. Ezért választották sötét tettük végrehajtására az éjszakát, a sötétség óráját.

Teherautónk a lócákon gubbasztó internáltakkal és szerény kis motyójukkal, természetesen őrzőik kíséretében lassan megindul. Maga mögött hagyja a biztosnak hitt eddigi helyszíneket, amelyeknek három pólusa: a rendház, a templom és oly sokáig, az annyira szívünkhez nőtt öreg iskola volt. Tovagördül a számunkra oly kedves kisváros macskaköves utcáin.

Már pirkad. Szemfülesebb társaink a ponyva finom résein keresztül megállapítják, most kelünk át a Tisza hídján! Szegeden vagyunk? Tovább tartunk kelet felé... Sötét gondolat suhan át az agyamon, talán másén is: a Szovjetunióig meg sem állunk? Összeszorul a szívem. De nem, mégsem! Hét-félnyolc tájban egy nagyobb épület elé érünk. Kocsink lassít, majd egy közepszerűen nagy, szerény külsejű, kétemeletes épület előtt áll meg, melynek oromzatát kereszt díszíti. Rövidesen ki fog derülni, hogy egy 1940 körül tizenkét személy számára épült kis kármelita zárda előtt vagyunk Kunszentmártonban.

A Kármel hívekkel teli kis kápolnájában éppen vége felé tart a reggeli szentmise, mikor a zárda öreg portása, Márton testvér izgatottan lép oda a harmóniumnál ülő Juvenál atyához:

– Péter Magister, jöjjön azonnal, mert egy teherautó várakozik a nagykapu előtt. A barnakámszás Juvenál atya kisiet. A karhatalmi emberek közlik vele jövetelük célját. Majd rövidesen megjelenik a rendház aranyszívű vezetője, a daliás természetű, ősz hajú Brokárd atya is. Rendelkezésre feltáru a nagykapu, s gépkocsink begördül a zárda tágas udvarára.

Fellélegeztünk. Mégsem Szibéria! Az ávosok felszólítására a hosszú úttól meggémberedett tagokkal kászálódunk le, magunkhoz véve szegényes poggyásunkat. Az állami emberek még egyszer szigorúan ránk parancsoltak, hogy a kolostor területét ne merészljük elhagyni. Arról azonban egy árva szó sem esett, ki fog bennünket élelmezni, vagy meddig tart az internálásunk. Ők küldetésüket befejezték, továbbálltak. A többi nem az ő dolguk!

Az ünnepség vendégei (balról jobbra): P. Kovács Albert kármelita tartományfőnök, Samu András szentesi plébános, P. Keller Juvenál kármelita, mögöttük civilben: dr. Czuczai Mihály polgármester, Tűri Kiss István kunszentmártoni plébános, Maróti Arnold ciszterci, P. Joachim kármelita, dr. Barna Gábor egyetemi docens.

Elfogódottan, ügyefogyottan tébláboltunk az új, szokatlan környezetben. Brokárd atya felhangzó, lágy baritonja oldotta fel suta lelkiállapotunkat, s öntött belénk bátorságot: – Isten hozta mindnyájukat, édes jó Testvéreim! – köszöntötte kitárt karokkal, őszinte szeretettel a szomorú kis csapatot. A többi kármelita atya és testvér kedves szívélyessége és figyelmessége is segítette helyrebillenteni lelkünk egyensúlyát. Mintha valami lidéres, rossz álomból ébredtünk volna, próbáltuk felmérni a valóságot. És ez a valóság nehéz helyzetünk ellenére mégiscsak vizsgáztató. Ha a hely, amilyen vagyunk »kényszertartózkodási hely« is, de legalább magyar földön vagyunk, és nem Szibériában! A Körös-partján fekvő kisváros fogad be bennünket a Nagykunság nyugati peremén, és nem az orosz sztyeppék idegen világa. Egy kármelita zárda békés, imádságos falai árnyékában, és nem egy zord internálótábor embertelenségei közt.

Miközben ilyen gondolatokkal vigasztalom magam, a kármelita atyák a zárda ebédlőjébe invitálnak bennünket, hogy egy rögtönzött reggelivel üdítsék fel ugyancsak váratlanul érkezett, és az elmúlt órák lelki megrázkódtatásaiból alighogy felaléló vendégeiket.

A tizenkét személy számára épült Kármelben akkor öt atya és két testvér élt. Az öt segítségükkel próbáltunk a számukra nélkülözhető helyiségekben elhelyezkedni. Az öt nővér külön helyiséget kapott. Padlóra helyezett szalmazsákok a fekvőhelyeink. Ha szűkösen is – gondoltuk –, kilencen csak elférünk valahogy. Igen ám, de valamire nem számítottunk. Hogy tudniillik napnyugtáig létszámunk tetemesen meg fog növekedni! A délután folyamán – nem kis meglepetésünkre – begördült a zárda udvarára pécsi rendházunk tizenhét lakóját szállító gépkocsi. A nap azonban még egy újabb fájdalmas meglepetést is tartogatott számunkra: összetörtén, kimerülten megérkeztek a távoli szentgotthárdi apátságunkból a többségükben idős, egy élet tisztas munkájában megrokkant rendi testvéreink is. Tízen voltak, közülük csak kettő fiatal. Művészet lesz akár csak talpalatnyi helyet is biztosítani a kis kolostorban ennyi embernek, akiknek a száma a házigazdákkal együtt több mint ötvenre rúgott.

Az államhatalom nem kímélt költséget és fáradságot, hogy a szerzeteseket embertelenül szétszórja s kitepje őket otthonukból, de a kisujját sem mozdította azért, hogy létfenntartásukhoz akár egy karéj kenyeret is adjon. Egy vidéki településen hogyan lehet megoldani annyi ember ellátását? A nagylelkű kármeliták szerény tartalékai egy-két nap alatt kimerültek. Ők azonban közszeretnek örvendtek Kunszentmárton hívő népe körében és a környező tanya-világban. Megszervezték a helyi hívő közösséget, mely a környékbeli tanya jólelkű népével karöltve csodálatos áldozatkészséggel és megható szeretettel gondoskodott szalmazsákról, takaróról és mindennapi ételmezésükről három hosszú hónapon át. Míg élünk, nem feledkezhetünk meg ennek az igaz magyar és keresztény népnek a jószágáról.

A frissítő éjszakai pihenés után higgadtan tudtuk felmérni a rideg valóságot: bizonytalan időtartamra, robinsoni körülmények között itt együtt kell élnünk, egymásra vagyunk utalva, s egymást kell segítenünk. A deportálás csupán külső mozgásunkat korlátozta, a házon belül minden irányban mindenkinek megvan a maga szerepe és feladatköre, mi is megszerveztük mindennapi életünket.

Az idősebbek vállalták a közreműködést a konyhai előkészítő munkákban: szorgosan hámozták a krumplit, aprították a zöldbabot. Két pécsi atya: dr. Oppermann Balduin és Horányi Lukács – az egyik tekintélyes latin–magyar tanár, a másik lelkes gordonkaművész – csodálatos derűvel végezték hónapokon át a tisztas „mosónői” szolgálatot. Fáradhatatlanul görnyedtek a mosóteknő fölött, és vasalták az egész tábor fehérműjét. Hárman, a költő Ágoston Julián, a hatalmas műveltségű Kelecsényi Ákos és a nagy technikai készséggel megáldott Maróti Arnold, a pécsi rendház tagjai, magukra vállalták a konyhai favágást, a vízszivattyú üzemeltetését és az emésztőgödör gyakori szippantását. Amellett – amatőr kertészekként – a rendház tenyérnyi kertjében csodálatos paprikatermést sikerült produkálniuk. Egyeseknek a kisegítő portási szolgálat jutott. Fontos feladatot töltöttek be: az arany szívű kunszentmártoni hívek ajándékait kellett átvenniük. Mert ezek a drága jó emberek fáradhatatlan bőkezűséggel hozták mindazt, amivel a kármelita atyák és a kényszerű »vendégeskedésben« náluk időző ciszterci szerzetesek ételmezését segíteni tudták: kenyeret, főzeléket, szalonnát, baromfit, gyümölcsöt. Volt akinek a kápolna és folyosók mindennapi takarításának Hamupipőke szerepe jutott. Vállalta jó szívvel, hiszen ezzel is a közösséget szolgálta.

Nem feledkezhetünk el az idős és beteg atyákról sem. Igyekeztünk a sanyarú körülményeket számukra elviselhetőbbé tenni. Az önuralomnak, az önfegyelemnek, belső kiegyensúlyozottságnak tiszteletre méltó példáját mutatta fel többek között a 84 esztendőes Kúzdý Aurél, aki törődötten, betegen is oly derűs nyugalommal fogadta el a kényszerű összezsúfolttságot, és viselte a legegyszerűbb kényelem hiányát is. A pécsi ház nesztorja, Hang Dániel a maga 83 évével a sztoikus nyugalom és az alkalmazkodó készség bámulatos mintáját nyújtotta nekünk, fiataloknak. A kiváló matematikus és fizikus, éveken át a francia nyelv lektora a pécsi egyetemen, most itt öreg fejjel naphosszat oroszul tanul. Pompás időtöltés!

Különös gondunk volt Simonyi Mariánra, aki kezdetleges művésztagokkal csak két munkó segítségével tudta továbbvonszolni magát. Hordszéken vittük a misézőhelyére és az ebédlőbe. Ő is mindig derűs lélekkel viselte nyomasztó kiszolgáltatottságát.

Mindennapi életünk külső kereteinek kiépítése mellett fontos volt lelki életünk szükségleteinek biztosítása is. Szerzetespapok lévén, gondoskodni kellett a belső harmóniánk megőrzéséhez oly jelentős napi szentmisék megtartásáról is. És ez nem is volt olyan egyszerű feladat: több mint negyven pap számára naponként lehetővé tenni egy – személyenként 20-25 perces – liturgikus tevékenység lebonyolítását, ehhez nem volt elég a kápolna két oltára. 1950-ben még nem voltak gyakorlatban a II. vatikáni zsinat által kezdeményezett csoportos együttművészesek, az úgynevezett koncelebrációs misék. A folyosókon kellett két szükségeltartást kialakítanunk. Ezek mellett folytak hajnali 5 órától 9-ig a szentmisék. Ezen kívül főképpen vasárnapokon és ünnepeken szívesen segítettünk be a kármelita atyák kápolnai munkájába misével, gyóntatással, prédikációkkal.

Az állami hatóságok részéről kényszerszorongásunk három hónapos időszakában mindössze egyszer tapasztaltunk »érdeklődést«, aminek nyilván nemigen örültünk. Annál is kevésbé, mert június 24-én, éjnek éjadán vertek föl bennünket, s a folyosóra terelve az álmából felvert népet, egy rendőrtiszt-féle gúnyolódással és megfélemlítéssel igyekezett rávenni bennünket, hagyjuk el a rendet, s lépünk a »békepapok táborába«, akkor sorsunk mindjárt jobbra fordul. A különös toborzás természetesen eredménytelen maradt, a »csábító ajánlatokra« mély hallgatás volt a válasz. Ezek után persze – úgy éreztük – reálisabbá vált egy szibériai deportálás lehetősége.

Az »éji látogatás« után azonban lassan megnyugodtak a kedélyek, sőt, tapasztalván, hogy az államhatalom képviselői részéről a kutya sem törődik velünk, az ő »gondoskodásuk« alapján akár éhen is halhatnánk, megnőtt a bátorságunk, a »polgári engedetlenség« eszközhöz folyamodtunk. Immár nem tartottuk tabunak a házból való kilépés szigorú tilalmát. Egyre többször és egyre bátrabban lopakodtunk le kisebb csoportokban a közeli Körösre, hogy annak hús habjaiban enyhét találjunk a roppant hőség ellen.

Egyéb szórakozásunk az olvasás volt. Könyv akadt a kolostor könyvtárában. Tanulni vágyók számára francia nyelvkurzust is szerveztünk. Hosszú nyári estéken színessé tették a kellemes beszélgetések világát látott és sokat tapasztalt idősebb rendtartásainkkal. Az epikus alkalmak – miként a roppant eredeti Módy Dezső, vagy Horvát Adolf – a Mecsek flórájának tudós feltárója – szívesen meséltek külföldi útjaikról, kalandos alpesi túráikról s egyéb élményekről. Örültek, hogy figyelmes publikumra találtak bennünk, fiatalokban.

Elhurcoltatásunk Baján és a többi érintett városban nagy megdöbbenést keltett. Miután értesültek hollétünkről, sokan kerestek fel bennünket. Hamarosan megjelentek egykori diákjaink, cserkészseink, a sorsunkért aggódó rokonaink és jóbarátaink. Ezek a különféle látogatások színezték hétköznapijaink egyhangúságát, és a bizonytalanságban bátorságot csepegtettek belénk.

Június végén tárgyalások indultak a kormány képviselői és az egyház megbízottai között. Megalakult a papi békebizottság, melynek ki nem mondott célkitűzése az egyháziaknak az ateista állam céljai szolgálatába állítása. A többhónapos lélektani offenzíva után a püspöki kar térdre kényszerült: 1950. augusztus 30-án a püspöki kar nevében Grósz József kalocsai érsek aláírta az ominózus diktátumot, az állam és egyház közötti úgynevezett »megállapodást«, mely évtizedekre gúzsba kötötte az egyház kezét. Az Elnöki Tanács szeptember 7-én kiadott törvényerejű rendelete aztán végleg megadja a szerzetességnek a kegyelemdőfést, mikor a szerzetesrendek működési engedélyét megvonja, az engedélyezett nyolc katolikus gimnázium ellátásához szükséges négy tanítórendet kivéve. A ciszterciek nincsenek közöttük. A fájdalom hír vétele után tudatosul bennünk, hogy most már szabadok vagyunk, de otthontalanok. Magunknak kell majd kialakítani új életlehetőségeinket.

Magam szeptember 9-én hagytam el Kunszentmárton-t.”

Hasonló szemléletességgel írta le a pécsi elhurcolás körülményeit Kelecsényi Ákos ciszterci tanár. Néhány jellemző részlet ebből is:

„1950. június 10. Ezen a napon kezdődött a pécsi rendház száműzetése. Az éjszaka csendjében beóvatoskodtak az ávosok – nagyon ügyeltek arra, hogy az alvó város semmit se vegyen észre –, álomból felverve összetereltek bennünket, s mindenkinek nevére szólóan kezébe nyomtak egy belügyminisztériumi végzést: azonnal a kényszertartózkodási helyként kijelölt Kunszentmártonba visznek bennünket. Az ávosok röviden közölték, hogy az engedélyezett poggyász egy váltás fehérnemű és egy napi étel. Tilos bármi mást vinni, főleg iratokat nem. Majd mindent utánunk küldenek. (Talán egy év múlva kaptam meg egyetlen iratomat, a tanári okleveletem; egyik tanítványom apja bukkant rá a MÉH-telepen.) Ágoston Julián is közöttünk volt. Pár éve került Egerből Pécsre az egyetemi Szent Mór kollégium igazgatójának, de nem sokáig tudta betölteni ezt az állást. Ő megpróbálta egy kész könyvének átütőpapírra gépelt kéziratát a fehérneműk közé rejtve magával vinni. Az ávos megtalálta a kicsinyke bőröndben, és élvezettel szórta szanaszét az egészet a rendház folyosóján. Őszi levelekként kavarogtak a több év munkáját rejtő kéziratlapok. Sejtettük, hogy ezeket már aligha küldik utánunk. Nem hittük el Kunszentmárton-t, de délutánra valóban odaérkeztünk. A kicsiny kármelita rendház udvarán álltunk meg. Ott már vártak ránk a bajai rendtársaink, s estére megjötték összetört, hevenyészett orvosi ellátásra szorulóan szentgotthárdi apátságunk nyugdíjasai is. A földre terített szalmazsákokat összebb kellett szorítani, így hárman, köztük Ágoston Julián úgy döntöttünk, hogy kiköltözünk a rendház földeten, déli fekvésű teraszra... Ellátásunkról a város és a környező tanyák népe megható szeretettel gondoskodott...”²

A ciszterciek kunszentmártoni száműzetésének már tekintélyes irodalma van. Az éjszakai zaklatás és megfélemlítő fenyegetés aprólékos, minden mozzanatra kiterjedő leírása olvasható Kelety Géza „Szeretetből élni” című kötetében, amely két hosszú fejezetet szentel Kunszentmártonnak.³ Maróti Arnold a Vigília című katolikus folyóirat hasábjain folytat élményeket visszaidéző beszélgetést Barna Gáborral, részletesen kitérve arra is, hogyan lehetett a szerzetesrendek feloszlása után háttérbe szorított pápi elkötelezettséget összeegyeztetni a fizikai munka életformájának követelményeivel.⁴

Hadd legyen hát avatóbeszédem végső kicsengése Ágoston Juliánnak 40 évig tartó elhallgattatása után abból a hitből és reményből fakadó meggyőződés, hogy minden nagybőjt után hűsvét, minden halál után föl-támadás következik – egyházunk életében épp úgy, mint hazánk sorsának alakulásában. Erősen bízom abban, hogy az 1950. év nyarán itt raboskodó ciszterci atyák, köztük Ágoston Julián neve, életpéldája, mindnyájunk javára végzett imádsága és tevékenysége szívünk rejtekébe zárva, emlékezetünk lapjaira írva és az utánunk következő nemzedékek gondjaira bízva él tovább az idők végeztéig.

Józsa László

Józsa László az avatóbeszédet mondja.
Középen: dr. Kerekes Károly kiérdemesült zirci apát.

² IGEN, 1989. szeptember 12. 12. old.

³ Kelety Géza: Szeretetből élni. Bp., 1997.

⁴ A Vigília beszélgetése Maróti Ervin Arnolddal. 2000. 6. 469–476. old.